

informatie en advies voor de praktijkbegeleider

SPECIALE AANDACHT GEVRAAGD

**VOOR EEN STAGIAIRE MET BORDERLINE
PERSOONLIJKHEIDSSTOORNIS IN DE WERKSITUATIE**

Inzicht, herkennen, handelen

Gemiddeld één op de twaalf deelnemers op een ROC heeft te kampen met ernstige emotionele, leer- en of gedragsproblemen als gevolg van een psychiatrische stoornis. Deze deelnemers vragen om speciale aandacht, zodat zij een realistisch toekomstperspectief ontwikkelen waarin hun (on)mogelijkheden in leren en werken een plek krijgen.

De brochurereeks ‘Speciale aandacht gevraagd’¹ geeft u als praktijkopleider inzicht in wat psychiatrische stoornissen zijn, hoe u ze kunt herkennen en hoe u hier mee om kunt gaan. Vraagt u waar nodig ook ondersteuning aan de deskundigen binnen de school van uw deelnemer.

Een belangrijke boodschap voor u als praktijkbegeleider is dat een **psychiatrische stoornis niet te verhelpen is**. Deze is vaak in aanleg meegegeven en de persoon moet er mee leren leven. De stagiaire handelt zo uit onmacht, niet uit onwil. Hij² heeft een blijvende functiebeperking waarmee hij en u als praktijkbegeleider samen moeten leren omgaan.

Een deel van de problemen uit zich in duidelijk zichtbaar gedrag, andere problemen zijn vaak minder zichtbaar. Personen met niet zichtbare problemen

worden vaak niet herkend en missen daardoor de juiste ondersteuning. Personen met ‘zichtbare’ gedragingen zorgen regelmatig voor problemen in de werksituatie. U als praktijkbegeleider loopt bijvoorbeeld tegen ‘onhandig’ of ‘hoekig’ gedrag van een stagiaire aan en weet niet wat u ermee moet. Het is goed om te beseffen dat een deelnemer met een psychiatrische stoornis anders aankijkt tegen bedoelingen en intenties van anderen. Neem het niet persoonlijk op. U kunt boos worden, u kunt de stagiaire wegsturen maar daarmee verdwijnt de stoornis niet. U kunt er wél voor zorgen dat de stagiaire met een psychiatrische stoornis zo goed mogelijk kan functioneren in de werksituatie. Juist omdat u zo dicht bij de stagiaire staat, kunt u er aan bijdragen dat hij betere kansen krijgt.

Leeswijzer

U, als praktijkbegeleider heeft een stagiaire met Borderline persoonlijkheidsstoornis. In deze brochure leest u de belangrijkste kenmerken waaraan u deze stagiaire kunt herkennen. Daarna volgen specifieke tips en adviezen die u als praktijkbegeleider kunt gebruiken bij het omgaan met de stagiaire in de werksituatie.

¹ U kunt de brochures downloaden van www.platformgehandicaptentmbo.kennisnet.nl

² Waar ‘hij’ staat, kunt u natuurlijk ook ‘zij’ lezen

Borderline persoonlijkheidsstoornis

Wat is het

Een persoon met Borderline persoonlijkheidsstoornis heeft een gebrekkig ontwikkelde identiteit en vertoont een sterke afhankelijkheid van anderen. Vaak idealiseert deze persoon een andere persoon volledig, bijvoorbeeld een ouder, medestudent en vriend. De persoon met Borderline persoonlijkheidsstoornis heeft continu het gevoel niet genoeg te krijgen van deze persoon en heeft extreme angst om de ander te verliezen. Dit veroorzaakt een grote emotionele pijn. Hij is vaak zeer gevoelig voor emotionele prikkels en stressvolle ervaringen en kan hier impulsief en destructief op reageren. De persoon met Borderline stoornis kan waanachtige of paranoïde denkbeelden hebben die echter van voorbijgaande aard zijn.

Wat merkt u, wat ziet u

Een stagiaire met Borderline persoonlijkheidsstoornis

- is vaak onderhevig aan sterke stemmingswisselingen en reageert sterk emotioneel instabiel op stressvolle situaties;
- is extreem bang om in de steek gelaten te worden en kan druk op anderen proberen te leggen door automutilatie of manipulatieve dreiging tot zelfdoding. Hij gebruikt lichamelijk pijn om de aandacht af te leiden van de emotionele pijn;
- voelt zich vaak depressief omdat hij het gevoel

- heeft dat de door hem geïdealiseerde persoon hem niet voldoende aandacht/liefde geeft. Hij is overgevoelig voor het minste teken van afwijzing;
- kan zich heel intens aan mensen aanklappen, ook mensen die hij net kent;
 - heeft een voortdurend verschuivend zelfbeeld waardoor carrièredoelen steeds kunnen wisselen, evenals waarden en normen en soorten vrienden;
 - heeft vaak een tekort aan zelfbeheersing. Hij kan zich bijzonder impulsief gedragen met middelengebruik, onveilig vrijen, gokken en onverantwoorde aankopen.

Deze deelnemer verdient uw steun en aandacht

•
Hij zal u dankbaar zijn

•
Ook al merkt u het niet op dit moment aan zijn gedragingen

Wat doet u

We schetsen een aantal situaties die zich voordoen tijdens de werksituatie. We geven u per situatie handreikingen zodat u zo goed mogelijk om kunt gaan met de stagiaire met Borderline persoonlijkheidsstoornis. In het algemeen is het verstandig om na te vragen of de stagiaire medicatie slikt en wat de consequenties zijn wanneer deze niet wordt ingenomen. Daarnaast is het belangrijk dat u de stagiaire op een gewone manier aanspreekt waar het gaat om gedrag dat niet aan de stoornis is gerelateerd.

U bent in gesprek met de stagiaire

- Wees duidelijk en concreet.
- Laat de stagiaire zien dat u aandacht voor hem heeft en hem serieus neemt.
- Wees consequent en reageer altijd op dezelfde manier.
- Geef duidelijk aan wanneer u van mening bent dat de stagiaire verkeerde denkbeelden heeft.
- Houdt u strikt aan afspraken die u maakt met de stagiaire.
- Weiger de rol van hulpverlener.
- Geef aan met welke zaken de stagiaire bij u terecht kan.

U legt iets uit aan de stagiaire

- Geef duidelijke instructies, denk aan de 5 W's.
- Geef concrete én korte werkopdrachten.

Check bij iedere uitleg van een opdracht of u heeft voldaan aan de volgende vijf W's:

Heeft u uitgelegd:

1. **Wat** de deelnemer moet doen
2. **Waar** de deelnemer dat moet doen
3. **Welke** tijd de deelnemer er over mag doen
4. Op **Welke** wijze de deelnemer het moet doen
5. **Wat** de deelnemer moet doen als hij klaar is

Voorwaarden voor werkopdrachten, al dan niet in groepsverband

- Creëer een sociale vluchtheuvel voor de stagiaire. Wanneer de stress teveel wordt of de situatie te bedreigend, is een 'veilige' plek een oplossing voor de stagiaire om even tot rust te komen.
- Zorg voor een vaste contactpersoon waartoe hij zich kan richten met een hulpvraag én waar hij zich veilig voelt.

Belangrijke zaken tijdens de uitvoering van (groeps)opdrachten

- Maak duidelijke afspraken over het contact dat de stagiaire met u heeft. Geef hierbij duidelijk uw grenzen aan.
- Laat de stagiaire zien en begrijpen dat u ook aandacht aan collega's moet geven.
- Spreek met de collega's af dat er ook tijd kan zijn voor ontspannende momenten.
- Geef regelmatig feedback. Geef aan wat goed is en wat beter kan.
- Stel haalbare doelen, overleg hierover met de stagiaire.
- Maak afspraken over gewenst gedrag en leg dit vast in een contract.
- Wees voortdurend alert op een eerste aanzet tot antigedrag.
- Reageer snel op een actie.

Bij een conflict geldt het volgende

- Maak afspraken met de stagiaire en zijn behandelaar over hoe te handelen bij een crisissituatie.
- Geef aan dat u geen problemen heeft met de stagiaire maar met zijn gedrag. Geef aan dat u de stagiaire als persoon waardeert.
- Laat onaangename gevolgen van ongewenst gedrag zien en maak deze bespreekbaar.
- Leg uit waarom u dingen doet zoals u ze doet.
- Blijf vergevingsgezind.

Tip

Geef de collega's van de stagiaire advies hoe zij met hem om kunnen gaan. Ook zij hebben behoefte aan aanwijzingen op dit vlak.

Als u iets meer wilt doen

- Overleg in een individueel gesprek wat de stagiaire zelf ervaart van zijn stoornis en hoe hij hiermee omgaat.
- Maak samen met de stagiaire een lijst met aandachtspunten die hij van belang vindt om beter mee om te gaan (denk aan doorwerken aan één taak en de rol in groepsoverleg) en ontwikkel leerpunten hiervan.
- Geef de stagiaire regelmatig feedback over de eigen leerpunten.
- Laat de stagiaire zich steeds meer 'bewust' worden welk gedrag bij de stoornis hoort en welk gedrag niet.
- Verzin samen met de stagiaire compensatie strategieën voor ongewenst gedrag behorend tot de stoornis.
- Beloon de stagiaire bij toepassing ervan.

Voor meer informatie, kijk op

www.platformgehandicaptentmbo.kennisnet.nl

www.stichtingborderline.nl

www.moeilijkemensen.nl

Het centrum voor innovatie van opleidingen (CINOP) heeft deze brochure uitgegeven in het kader van het project 'Begeleid leren in de BVE'. In dit project is samengewerkt met het Koning Willem 1 College en REC Chiron. De Taskforce Handicap en Samenleving en het Expertise Centrum van CINOP zijn bij de uitvoering van dit project betrokken geweest. Deze brochure is tot stand gekomen in samenwerking met het iRv, Kenniscentrum voor Revalidatie en Handicap.

Tekst: Monique Janssen (CINOP) en Brigitte van Lierop (iRv) • Fotografie: Pim Kersten
Grafische vormgeving: Theo van Leeuwen BNO • Drukwerk: ADC, 's-Hertogenbosch
's-Hertogenbosch, oktober 2006

Deze brochure is te downloaden van de site www.platformgehandicaptenmbo.kennisnet.nl